

DOBROVOLNICKÝ KLUB INEX-SDA:

ZÁKLADNÍ FILOSOFIE VZDĚLÁVACÍHO PROJEKTU

Určeno pro nevládní neziskové organizace pracující s dobrovolníky a experty na poli formálního a neformálního vzdělávání s cílem odprezentování know-how, kterého bylo za dosavadní existenci Dobrovolnického klubu dosaženo, i jiným organizacím, které mají zájem o kontinuální práci s mládeží. V případě detailnějšího zájmu lze na e-mailové adrese dobrovolnickyclub(at)inexsda.cz požádat o zaslání procesního interního manuálu.

Obsah

1. Východiska Dobrovolnického klubu:	3
1a. Vize vzdělávání INEX-SDA.....	3
1b. Dobrovolnický klub a jeho místo v rámci vize vzdělávání INEX-SDA:	3
1c. Způsob učení a metody práce v Dobrovolnickém klubu INEX-SDA.....	4
2. Historie Dobrovolnického klubu	5
2a. Dosavadní institucionální a grantová podpora	6
3. Komu a jak je Dobrovolnický klub prospěšný?	6
3a. Přínos pro dobrovolníky:	6
3b. Přínos pro organizaci:	7
3c. Přínos pro společnost:	7
4. Metody práce Dobrovolnického klubu: Skrze jaké aktivity probíhá vzdělávání?	8
5. Příklady úspěšných projektů Dobrovolnického klubu:	9
6. Institucionální podpora ze strany INEX-SDA a přístup k financování.....	11
7. Jak fungují projektové skupiny Dobrovolnického klubu.....	12
7a. Organizační struktura Dobrovolnického klubu.....	12
7b. Kdo je mentor projektové skupiny a jaká je jeho úloha.....	12
7c. Generování témat pro projektové skupiny a vzdělávací semináře.....	13
8. Vizualizace ročního cyklu Dobrovolnického klubu	15
9. Dobrá praxe z dosavadní činnosti Dobrovolnického klubu.....	16
10. Pohledem dobrovolníků.....	17
11. Udržitelnost konceptu a kudy by se měl Dobrovolnický klub ubírat dál?	18

1. Východiska Dobrovolnického klubu:

1a. Vize vzdělávání INEX-SDA

Dobrovolnický klub INEX-SDA vychází ze vzdělávací vize organizace, která v základu spojuje vzdělávání mladých lidí s jejich účastí na dobrovolnických projektech. Hlavní činností INEX-SDA je zprostředkovávání dobrovolnictví na mezinárodních projektech, a tak je jeho nedílnou součástí interkulturní poznávání v mnohonárodnostních týmech. Dobrovolnická zkušenost mladého člověka by měla vést ke zvyšování jeho mezikulturní citlivosti, globální odpovědnosti a seznámení se s možnostmi lokálního zapojení se, tedy kultivaci všech tří pilířů, které směřují ke klíčovému ideovému úběžníku naší vzdělávací vize - **aktivnímu občanovi se zodpovědným přístupem ke svému okolí**.

Aktivní občan v pojetí INEX-SDA kriticky reflektuje dění ve světě a ve společnosti, staví se odpovědně a solidárně k okolnímu světu a svůj postoj dokáže přetvořit v konkrétně zaměřenou iniciativu, uvědomuje si globální souvislosti a je schopen zamýšlet se nad tématy souvisejícími s měnícími se realitami současného světa, projevovat porozumění kulturním odlišnostem a respekt vůči jiným názorům a hodnotám a současně si je vědom své vlastní identity a pohledu na svět a zajímá se o dění ve svém užším i širokém okolí s případnou ambicí do tohoto dění aktivně zasahovat zejména na lokální úrovni. Právě toto rozšíření obzorů a aktivní spolupodílnictví na tvárnosti vlastního okolí pak představuje prostor pro osobnostní rozvoj, počínaje kultivací vlastních dovedností a získáváním nových zkušeností a konče uvědoměním si vlastní schopnosti přispět k pozitivní změně ve svém okolí.

Ke schopnosti uvědomování si globálních souvislostí a mezikulturní citlivosti přispívá vědomá reflexe dobrovolnických zkušeností z domova i ze zahraničí, schopnost lokálního zapojení pak vychází ze schopnosti vnímat lokální i globální problémy a přejímat zodpovědnost za jejich řešení. Vzdělávací aktivity INEX-SDA přispívají k budování dovedností a kompetencí, které pak dávají možnost k získávání zkušeností se všemi třemi aspekty aktivního občanství současně.

1b. Dobrovolnický klub a jeho místo v rámci vize vzdělávání INEX-SDA:

Dobrovolnický klub INEX-SDA představuje platformu kontinuální práce s dobrovolníky. Zkušenost z předchozích let existence INEX-SDA ukázala, že dlouhodobá a systematická práce s dobrovolníky je nutným předpokladem pro posílení dopadu zahraniční dobrovolnické zkušenosti a multiplikaci získaných zkušeností, dovedností a vědomostí. Ukázalo se coby nutné udržovat kontakt s dobrovolníky i po jejich návratu z mezinárodního projektu a poskytovat další možnosti dobrovolnického angažmá, které budou znamenat nejen další výzvu a zodpovědnost, ale především **příležitost k získání nových dovedností, zkušeností, celkově vzato k všestrannému osobnostnímu rozvoji**. Průběžná práce s dobrovolníky byla rovněž motivována nutností zvýšit jejich připravenost na mezinárodní projekty (zejména pokud se týká zemí globálního Jihu a zemí značně kulturně odlišných od evropských zemí) tak, aby byly dodržovány standardy “do no harm” principu dobrovolnictví. Proto se vlastní činnost Dobrovolnického klubu i související aktivity zabývají především zvyšováním kvality dobrovolnického

angažmá skrze kvalitní předodjezdovou přípravu a zachycením motivovaných dobrovolníků po jejich návratu z projektu a jejich zapojením do dalších aktivit v průběhu celého roku.

Mimo výše zmíněných ideových východisek je **definující myšlenkou Dobrovolnického klubu skutečnost, že dobrovolnictví není pouze cestou, jak pomáhat druhým, ale rovněž (což je přinejmenším stejně důležité) přirozený, zajímavý a efektivní způsob učení se nových dovedností.** Je nanejvýš žádoucí, aby mladí lidé, procházející vzdělávacím cyklem Dobrovolnického klubu, byli schopní, samostatní a vzdělaní lidé s vysokým morálním standardem, neboť právě tyto vlastnosti jsou nesmírně důležité pro jejich další přirozenou roli, totiž pro propagaci tolerantní a otevřené společnosti a aktivního přístupu ke svému okolí. Další důležitou myšlenkou Dobrovolnického klubu je, že aby mělo dobrovolnictví skutečný přínos pro dobrovolníka i jeho okolí, nemůže se jednat o nárazovou aktivitu, nýbrž je žádoucí dlouhodobě rozvíjet své schopnosti, nejlépe na bázi vytváření vlastního projektu. Poté se mohou veškeré vzdělávací a osobnostně rozvojové vlastnosti dobrovolnictví plně projevit.

1c. Způsob učení v Dobrovolnickém klubu INEX-SDA

Vzdělávání představuje nejdůležitější rozměr Dobrovolnického klubu. Je pochopitelně zapotřebí, aby aktivity v Dobrovolnickém klubu rozvíjené byly společensky prospěšné a v širším smyslu směřovaly k úběžníku aktivního občanství. Aktivní občanství je ovšem v Dobrovolnickém klubu pouze úběžníkem, ke kterému směřujeme, nikoli metodou samou. Proto následujících několik odstavců věnujeme popisu námi používaných vzdělávacích metod:

V Dobrovolnickém klubu uplatňujeme metody neformálního vzdělávání jako je především učení zážitkem (learning-by-doing) či předávání vlastní zkušenosti mezi vrstevníky (peer-learning), a těmito metodami apelujeme na rozvoj kritického myšlení, které považujeme opět za prvořadý předpoklad výchovy vedoucí k tolerantní a otevřené společnosti. Neformální vzdělávání se v Dobrovolnickém klubu realizuje v první řadě pomocí metody **projektových skupin**. Tyto skupiny obvykle čítají 5-10 členů (neexistuje ovšem žádné početní omezení) a formují se okolo tématu (ať už vycházejícího z vlastní iniciativy nebo z nabídky INEX-SDA), které je pro dobrovolníky natolik zajímavé, že si zaslouží zpracování v samostatném projektu. Dobrovolníci mají plné duševní vlastnictví projektu a jsou zodpovědní za jeho obsah i provedení. INEX-SDA poskytuje zázemí a podporu, která spočívá částečně ve finanční a především v organizační pomoci. Blíže o konkrétních mechanismech podpory ve 4. kapitole (*Metody práce Dobrovolnického klubu: Skrze jaké aktivity probíhá vzdělávání?*). Volná ruka a možnost učit se od zkušenějších dobrovolníků či mentorů vede k tomu, že dobrovolníci mohou nenásilně rozvíjet své dovednosti související s projektovým managementem a konkrétním tématem projektu (blíže v *kap. 3a: Přínos pro dobrovolníky*). Velice podstatná je skutečnost, že k učení dochází velmi nenásilným způsobem, který se často děje v podtextu situace a dobrovolníci si jej ani nemusí ihned uvědomovat. Klademe rovněž důraz na to, aby kompetence, které se činností v Dobrovolnickém klubu dají získat, **byly upotřebitelné v dalším profesním a osobním životě dobrovolníků**. Domníváme se, že rozvoj takto uplatnitelných dovedností je jednou ze slabin formálního vzdělávacího systému a jedním z úkolů Dobrovolnického klubu je tak i pomáhat svým členům tuto mezeru v dovednostech vyplňovat.

Systém projektových skupin (viz *kap. 7*), je doplňován dalšími aktivitami; především vzdělávacími semináři expertů na témata, která si dobrovolníci mohou sami vybrat, diskuzními večery

konanými pravidelně každý měsíc a nejrůznějšími neformálními setkáními pro dobrovolníky, které mají za účel networking a udržování přátelské a otevřené atmosféry mezi členy Dobrovolnického klubu. Lidský rozměr celého konceptu je nesmírně důležitý - to, že se dobrovolníci, z nichž mnozí jsou inspirativní a kreativní lidé s dobrými nápady, mezi sebou mohou díky mnoha aktivitám setkávat, je v mnoha ohledech mnohem podstatnější než přímé projektové aktivity - členové Dobrovolnického klubu se mezi sebou vzájemně inspirují a díky tomu vzniká řada nápadů a iniciativ i zcela spontánně, aniž by to vyžadovalo energii a přímé působení ze strany INEX-SDA.

Na závěr je ještě třeba dodat, že naše vzdělávací filosofie není ze základního předpokladu masová, nýbrž cílíme na menší skupinu lidí, kterým se snažíme nabídnout co nejvyšší příležitosti pro vzdělávání a seberozvoj. Sázíme na to, že žádoucí společenské změny se mohou šířit prostřednictvím multiplikačního efektu, kdy relativně malé množství přímo zapojených dobrovolníků vytváří aktivity, jejichž dopad na veřejnost je již mnohem vyšší, nemluvě o jejich působení na vlastní okolí i mimo projektové aktivity.

2. Historie Dobrovolnického klubu

Dobrovolnický klub INEX-SDA byl založen na jaře roku 2011. Motivací k jeho vzniku bylo, především udržet kontakt s dobrovolníky, kteří se navrátili ze zahraničního projektu a umožnit systematickou práci s nimi v kontinuálním procesu vzdělávání. Existovaly sice ponávratové dobrovolnické iniciativy a INEX-SDA byl zapojen od roku 2004 do programu GLEN, jehož součástí jsou dobrovolnické aktivity po návratu ze zahraničí, ale celkově byla organizační podpora dobrovolnických projektů spíše nahodilá a týkala se velmi malého počtu lidí.

V letech 2011-12 byl Dobrovolnický klub platformou působící výhradně na území České republiky. Během těchto dvou let se ustalovaly principy jeho fungování a vznikly první projektové skupiny, které úspěšně realizovaly své projekty. Klíčovými oblastmi zájmu projektových skupin v těchto prvních letech fungování byly propagace dobrovolnictví, globální rozvojové vzdělávání a neformální vzdělávání s důrazem na zážitkovou pedagogiku. Pro bližší informace ke konkrétním projektům viz kapitola 5: *Příklady úspěšných projektů*. Ukázalo se, že Dobrovolnický klub je schopen zajistit kontinuitu mezi přípravou a ponávratovou reflexí mezinárodního dobrovolnického projektu, právě tak jako budovat komunitu aktivních lidí okolo INEX-SDA a zapojit do své činnosti i mladé lidi bez předcházející dobrovolnické zkušenosti. Jako čím dál podstatnější se ukazovala potřeba lokálního angažmá a coby původně spíše nezamýšlený účinek se projevil překvapivě silný vzdělávací potenciál Dobrovolnického klubu.

Proto jsme se v následujících letech 2013-14 obrátili plně právě k osobnostně rozvojovému aspektu činnosti, a to nejen pokud jde o propagaci, ale především co se vytváření podmínek v rámci klubu týče. Portfolio potenciálních témat projektových skupin se rozšířilo na všechny myslitelné společensky prospěšné aktivity, ovšem stále dominovalo především zprostředkování vzdělávání. Během této doby se upevnil systém mentoringu Dobrovolnického klubu (viz níže) a Dobrovolnický klub se stále více profiloval jako konkrétní instituce s vlastní tváří a jasně artikulovaným vzdělávacím programem. Celý vzdělávací koncept se pak stal inspirací pro mezinárodní partnery projektu *Young Europeans for Global Development* a v roce 2013 byly založeny kluby dobrovolníků i v Estonsku, Lotyšsku a Litvě.

K září 2014 má Dobrovolnický klub na kontě 14 úspěšných projektů, postupem času nabývajících na ambicích a složitosti a rovněž se stále větším dopadem přerůstajícím až k mezinárodnímu rozměru (viz *kap. 5: Příklady úspěšných projektů*), několik desítek speciálních vzdělávacích seminářů a bezpočet dobrovolnických setkání.

2a. Dosavadní institucionální a grantová podpora

Dobrovolnický klub INEX-SDA vznikl v rámci projektu *Youth for Global Responsibility* (2011-12) financovaného programem EuropeAid Evropské Unie. Jeho další rozvoj v letech 2013-14 byl pak financován navazujícím projektem v rámci programu EuropeAid *Young Europeans for Global Development*. Po celé první čtyři roky existence se na financování projektu podílo i Ministerstvo zahraničních věcí ČR, konkrétně Česká rozvojová agentura. Tato oficiální státní podpora se týkala především vzdělávacích příležitostí v Dobrovolnickém klubu, organizačního zázemí, zajištění materiálů a pravidelných sezónních akcí včetně pokrytí lektorného, dopravy, ubytování a stravy. Konkrétní projekty jednotlivých projektových skupin byly kryty z těchto prostředků pouze částečně a dobrovolníci sami opakovaně úspěšně žádali o kofinancování např. od Nadace Vodafone, programu ThinkBig, Visegrad Funds, Mládeže v akci a dalších donorů.

3. Komu a jak je Dobrovolnický klub prospěšný?

Domníváme se, že existence Dobrovolnického klubu pozitivně ovlivňuje hned tři zúčastněné skupiny - zúčastněné dobrovolníky samotné, organizaci, při níž Dobrovolnický klub funguje (v tuto chvíli tedy konkrétně INEX-SDA) a okolí dobrovolníků či, vznešenějšími slovy, společnost.

3a. Přínos pro dobrovolníky:

V bodech by se přínos pro dobrovolníky dal shrnout následujícím způsobem:

- prostor pro realizaci vlastních nápadů
- organizační, finanční a know-how podpora INEX-SDA při realizaci projektu
- kontakt s dalšími aktivními lidmi s různou úrovní zkušeností, skupina podobně smýšlejících lidí, s nimiž lze spolupracovat
- záštita organizace při psaní projektových žádostí
- odborný mentoring své činnosti a kvalitní zpětná vazba
- rozvoj soft-skills
- kvalitní a pravidelný informační servis o dalších vzdělávacích a dobrovolnických příležitostech
- dlouhodobá příležitost učit se, uvědomovat si svůj růst, posouvat se k vyšším kompetencím a zodpovědnosti a modelovat své učení dle vlastních představ
- vzdělávací semináře dle vlastních preferencí

Celkově se dá říct, že účast v Dobrovolnickém klubu je komplexní vzdělávací aktivitou zahrnující široké spektrum neformálních i formálních technik učení. Kromě výše popsaných bodů je třeba si uvědomit i to, že dobrovolník se může během svého angažmá poměrně výrazně rozvíjet a tomu odpovídá i postup po “kompetenčním žebříčku” od řadového dobrovolníka ke koordinaci aktivit skupiny a roli mentora. Práce ve skupinách umožňuje nejen rozvoj na poli práce v týmu, ale i vedení lidí a organizačních dovedností. Celkově dobrovolníci získávají dovednosti související s projektovým a finančním řízením a celou řadu dalších možností podle toho, jakým směrem je zaměřena jejich skupina. Zapomínat by se nemělo ani na to, že práce na projektových záměrech do značné míry stimuluje kreativitu dobrovolníků, kteří mají při utváření projektů volnou ruku a aktivně se účastní rozhodovacího procesu. **Naproti tomu investici dobrovolníků představuje pouze jisté množství jejich volného času a energie a ochota sdílet své nápady.**

3b. Přínos pro organizaci:

Jedná se nyní o přínos, který na základě dosavadní praxe má Dobrovolnický klub pro INEX-SDA - domníváme se ovšem, že se jedná o benefity v zásadě přenositelné na jakoukoli organizaci, která bude s dobrovolníky tímto způsobem systematicky pracovat.

- dobrovolníci vyvíjejí činnost, která je často velmi prospěšná pro propagaci organizace či myšlenek, o jejichž prosazování usiluje
- úspěšné dobrovolnické projekty pod záštitou organizace přispívají k šíření jejího dobrého jména
- dobrovolnické aktivity přispívají k navazování kontaktu s dalšími lidmi v jejich okolí, s nimiž lze potenciálně spolupracovat či jsou cílovou skupinou organizace
- kontinuální práce s dobrovolníky vytváří okolo organizace komunitu sympatizujících lidí, motivující organizaci k její činnosti a zajišťující lepší součinnost mezi organizací a dobrovolníky, než by tomu bylo v případě, že by ke kontaktu docházelo pouze nahodile
- dobrovolníci přispívají k naplnění vize organizace

3c. Přínos pro společnost:

Přínos pro dobrovolníky samotné a organizaci, která Dobrovolnický klub zaštiťuje, by byl sám o sobě bez valné hodnoty, kdyby celá činnost nesměřovala ke společenskému prospěchu. Přínos, jakým Dobrovolnický klub ze společenského hlediska je, možná není na první pohled patrný, ale domníváme se, že jeho aktivity v konečném důsledku přinášejí výrazný společenský benefit, jakkoli se může projevit nepřímě a s jistým zpožděním. Spočívá především v následujících bodech:

- aktivity Dobrovolnického klubu mají vždy obecně prospěšný charakter, který se projevuje především na lokální úrovni
- demokratická společnost potřebuje aktivní občany, kteří se zajímají o své okolí, jsou schopni reflektovat děje, které v něm v užším či širším smyslu probíhají, a tvořivě na ně

reagovat; rovněž také přispívat k tomu, aby se o své okolí zajímalo více lidí v jejich blízkosti. Dobrovolnický klub k výchově takových lidí přispívá

- Dobrovolnický klub přispívá ke zvyšování společenského povědomí o dobrovolnictví a o jeho možných kladných dopadech na jedince i společnost. Toto působení je jedním z výše zmíněných projevů aktivního občanství
- Dobrovolnický klub odmítá všechny formy sociální, národnostní, náboženské, politické, rasové, pohlavní a jakékoli jiné diskriminace a jeho aktivity přispívají k zvyšování interkulturní citlivosti zúčastněných tak, aby se proti těmto jevům stavěly

4. Metody práce Dobrovolnického klubu: Skrze jaké aktivity probíhá vzdělávání?

Celkový vzdělávací přístup Dobrovolnického klubu INEX-SDA spočívá v akcentování neformálního přístupu (práce v projektových skupinách a metody zkušenostního učení a učení se od vrstevníků) doplněného o částečně formální vzdělávání formou seminářů na dobrovolníky vybraná témata. Celkově pod záštitou Dobrovolnického klubu probíhají následující aktivity:

1. projektové skupiny – jádro vlastních aktivit Dobrovolnického klubu. Formují se především na začátku sezóny (obvykle v říjnu) a umožňují dobrovolníkům uplatnění vlastních nápadů či připojení se k iniciativě jiných aktivních lidí v Dobrovolnickém klubu. Detailní informace o projektových skupinách viz kap.7: *Jak fungují projektové skupiny Dobrovolnického klubu*.

2. vzdělávací semináře – Dobrovolnický klub pořádá v průběhu roku pro účastníky svých aktivit bezplatné vzdělávací semináře na témata, která si účastníci sami zvolí. Výběr seminářů vychází z potřeb jednotlivých projektových skupin a snažíme se co nejpružněji přizpůsobovat nabídku aktuálním potřebám dobrovolníků.

3. INEXpuby a další pravidelná setkávání – společenský život je nesmírně důležitou podmínkou pro fungování každé neformální skupiny, a v případě volného sdružení dobrovolníků to platí dvojnásob. Nejpravidelnější z těchto setkávání, tzv. INEXpuby, jsou každoměsíční besedy o tématech, která jsou pro dobrovolníky zajímavá (opět je mohou sami navrhovat). Nejčastějšími předměty diskuzí na INEXpubech jsou globální problémy, aktivní občanství a problematika vzdělávání. Na INEXpuby zveme zajímavé externí hosty. Podstatná je i neformální část večera po diskuzi. Celkově se osvědčilo vytvářet kromě výkonově zaměřených setkání i prostor pro networking, jednoduše řečeno pro to, aby si dobrovolníci mohli mezi sebou popovídat. Podobně na principu vzdělávací a současně společenské události fungují i další pravidelné aktivity Dobrovolnického klubu, k nimž patří tzv. Kukátka do světa (cestovatelské večery mezinárodních dobrovolníků) a pravidelné akce při zahájení a ukončení sezóny Dobrovolnického klubu. Každoročně také Dobrovolnický klub pomáhá s organizací Mezinárodního dne dobrovolníků 5. prosince.

4. mezinárodní setkávání: youthcampy, konference a další - díky vazbě Dobrovolnického klubu na mezinárodní projekty a jeho ukotvenosti v sítích partnerských evropských organizací mají jeho členové poměrně často i možnost vycestovat na nejrůznější mládežnické konference, výměny mládeže a mnoho

dalších aktivit. Funkce Dobrovolnického klubu je v tomto případě především síťovací a jeho členové dostávají pravidelný informační servis obsahující i odkazy na tyto mezinárodní akce.

Aktivita Dobrovolnického klubu se překrývají se školním, resp. akademickým rokem - pravidelná setkávání, jímž je večerní společenská akce pro navrátilivší se dobrovolníky a zážitkový víkend zaměřený na motivaci dobrovolníků k nastartování vlastních projektů, začínají zpravidla na počátku října. Činnost projektových skupin, realizace vzdělávacích seminářů a další projektové aktivity pak probíhají během celého roku - výjimkou jsou zpravidla pouze letní měsíce, kdy hraje prim sezóna mezinárodních projektů.

5. Příklady úspěšných projektů Dobrovolnického klubu:

Od vzniku Dobrovolnického klubu na jaře roku 2011 bylo v jeho rámci realizováno dosud 14 úspěšných projektů. Pro inspiraci se můžete podívat, o čem se v několika z nich jednalo:

Na Den (2014)

Propojovat neziskovky a širokou veřejnost - to je cílem projektu Na Den, který vymyslela a realizuje pracovní skupinka Dobrovolnictví v ČR. Jejich model jednodenních dobrovolnických akcí, pořádaných ve spolupráci s různými neziskovými organizacemi umožňuje účastníkům prožít jeden den v dané organizaci, poznat její prostředí a aktivity a pomoci jí s běžnou činností či mimořádně plánovanou akcí.

Projekt se dále rozvíjí a cílem další fáze je do organizace dobrovolnických dní zapojit další lidi.

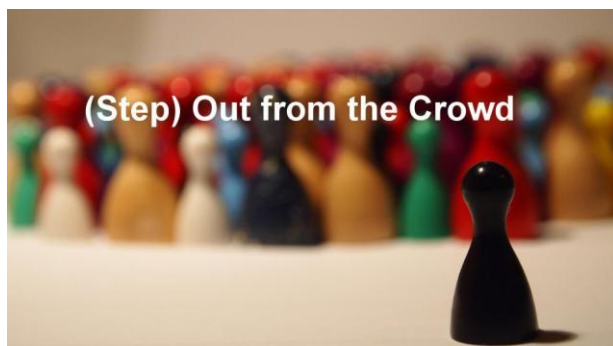
Více o projektu na www.na-den.cz nebo na Facebooku (odkaz <https://www.facebook.com/na-den.cz>).

FilmHUB (2014)

Projekt dvou dobrovolnic Evropské dobrovolné služby – cyklus filmů o vzdělávacích tématech a diskuzní večery. Pomocí řady těchto aktivit se naši dobrovolníci dozvěděli více o současných problémech světa a měli příležitost vzájemně sdílet své názory a zkušenosti.

počinům v naší dosavadní historii.

Step out from the Crowd (2013)

Zážitkový kurz, během něhož mohli účastníci (pořadatelům se podařilo pozvat mladé lidi ze čtyř evropských zemí a získat financování od Víšeegrádského fondu) okusit na vlastní kůži život v totalitě a reflektovat svobodu a její hranice v současné společnosti. Projekt realizovala skupina lektorů Dobrovolnického klubu a patřil k neambicióznějším a rovněž nejúspěšnějším

Měsíc mezinárodního dobrovolnictví (2013)

Informační kampaň sestávající ze společenských akcí s propagací příležitostí k dobrovolnictví s INEX-SDA i z jednodenních ochutnávek dobrovolnické činnosti formou tzv. „mikroworkcampů“. Dobrovolníci z této projektové skupiny měli především častý obohacující kontakt s médii a naučili se hodně o propagaci a vedení kampaně.

lektorovali jednotlivé bloky akce s účastníky z Portugalska, Bulharska a Estonska. Tématem výměny bylo – jak jinak – mezinárodní dobrovolnictví ;)

The Spirit of Volunteering (2013)

Další mezinárodní akce DoKu, při níž se skupině dobrovolníků podařilo získat grant Mládeže v akci na uspořádání mezinárodní výměny mládeže. Skupina sama nejen napsala projekt, zorganizovala vše potřebné pro akci, ale její členové se rovněž osobně

6. Institucionální podpora ze strany INEX-SDA a přístup k financování

Dobrovolnický klub je platformou náležející k organizaci INEX-SDA, a proto se veškerá podpora, které se dostává aktivitám v něm realizovaným, opírá v prvé řadě právě o INEX-SDA. Podporu lze hrubě (neboť z logiky věci dochází ke vzájemným překryvům) rozdělit na organizační a finanční. Pokud jde o organizační podporu, v podstatě se kryje se skutečnostmi popsány v sekci 3a: *Přínos pro dobrovolníky*. Proto jen v krátkosti uvedeme, že podpora spočívá v poskytování zázemí a záštity při psaní projektových žádostí, v networkingu mezi jednotlivými dobrovolníky i jejich skupinami, v poskytování nástrojů k osobnímu rozvoji dobrovolníků (ať už formou soft-skills seminářů či na vyžádání i dalšími cestami), kontaktů a dobré praxe s případnými donory a partnery dobrovolnických projektů, informačním servisu o dalších příležitostech a v neposlední řadě odborném mentoringu činnosti projektových skupin.

Poskytování finanční podpory vychází ze skutečnosti, že Dobrovolnický klub vznikl v rámci projektu financovaného z evropského programu EuropeAid. To umožňovalo INEX-SDA financovat nediferencované náklady typu materiálů, tisků, hrazení části pobytů či cestovného (pokud to aktivity projektových skupin vyžadovaly), lektorného apod. Nikdy ovšem nebylo možné financovat specifické potřeby projektových skupin, zejména pokud byly jejich aktivity náročnější (typu zážitkových víkendů, výměn mládeže apod.). Jednotlivé projektové skupiny proto musely své aktivity kofinancovat z jiných zdrojů. Co se jevílo zprvu jako slabina programu, můžeme nyní vnímat spíše jako jeho silnou stránku. Nutnost vyhledávání a psaní zvláštních grantů vedla k tomu, že se členové projektových skupin (často za přispění mentora projektové skupiny) naučili ovládat celou novou oblast činnosti, kterou byl právě finanční management a žádosti o grant. V současné době je přístup k financování v Dobrovolnickém klubu takový, že běžné provozní náklady jsou pro skupiny hrazeny (nakolik to rozpočet Dobrovolnického klubu dovoluje), ale dobrovolníky co nejvíce motivujeme k vlastnímu fundraisingu nejen z finančních důvodů, ale i právě proto, že to znamená další potenciální rozvoj na poli, na něž by se při plném financování ze strany INEX-SDA nebylo možné dostat. Motivace k vlastnímu fundraisingu projektových skupin ovšem neznamená pouhé hození do vody - Dobrovolnický klub uveřejňuje na svých stránkách aktualizovaný grantový kalendář a vyhledávání potenciálních možností k financování je rovněž jednou z úloh mentora projektové skupiny.

7. Jak fungují projektové skupiny Dobrovolnického klubu

7a. Organizační struktura Dobrovolnického klubu

koordinátor Dobrovolnického klubu
mentor projektové skupiny
neformální koordinátor projektové skupiny
projektová skupina

Organizační struktura Dobrovolnického klubu je poměrně jednoduchá a je vyjádřena pro každou danou projektovou skupinou výše uvedeným schématem. Projektových skupin může být pochopitelně libovolné množství. **Koordinátor Dobrovolnického klubu** je v současné době placená pozice v rámci INEX-SDA (jedná se o koordinaci souvisejících projektů, v jejichž rámci Dobrovolnický klub funguje). **Mentory projektových skupin** byli tradičně zaměstnanci INEX-SDA vykonávající tuto činnost mimo svůj pracovní čas - počínaje rokem 2013/14 se ovšem na tuto pozici postupně začali dostávat i zkušenější dobrovolníci s předchozími zkušenostmi z projektů Dobrovolnického klubu. **Neformálním koordinátorem projektové skupiny** se rozumí člen skupiny, který zajišťuje věcnou komunikaci (zejména pokud jde o potřeby skupiny) s koordinátorem Dobrovolnického klubu - není víceméně nezbytné, aby osoba zastávající tuto pozici byla stále tatáž, ale z hlediska organizovanosti skupiny je velmi vhodné, aby všichni jasně věděli, kdo za skupinu komunikuje.

7b. Kdo je mentor projektové skupiny a jaká je jeho úloha

Mentor je (pokud nepočítáme pozici koordinátora Dobrovolnického klubu) klíčovou postavou organizační podpory projektové skupiny. Může jím být buď zaměstnanec INEX-SDA nebo zkušený dobrovolník z předchozích projektů v rámci Dobrovolnického klubu. Na několika místech v tomto manuálu již byla řeč o tom, že jedním z příspěvků INEX-SDA ke zdárnému fungování projektových skupin je poskytnutí odborného mentoringu - je tedy čas vysvětlit, oč se jedná.

Úlohou mentora je především:

- pomoc s nastavením pravidel a cílů skupiny (rovněž tak, aby byly obecně prospěšné), ohlídání realističnosti záměru a vymezení tématu
- podpora a pomoc s projektovým řízením, především s naplňováním projektového cyklu
- předávání vlastních zkušeností
- sledování osobního a kompetenčního rozvoje dobrovolníků a reakce na ně (např. formou poptávky po semináři či výzvy, aby členové skupiny zkoušeli různé role v projektovém řízení)
- komunikace s koordinátorem Dobrovolnického klubu ohledně vzdělávacích potřeb skupiny a toho, jak skupina celkově funguje,
- zajištění dokumentace její činnosti, především audiovizuálních materiálů popisujících aktivity projektu (včetně prezenčních listin a zápisů ze schůzek)
- podpora individuálního zapojování členů
- podpora skupinové dynamiky tak, aby skupina fungovala jako kolektiv

Úlohou mentora není:

- koordinace aktivit skupiny
- přímá účast na práci skupiny, plnění jednotlivých úkolů
- zodpovědnost za to, že skupina svou činnost dokončí

Nezasahování mentora do samotné činnosti má velkou důležitost. V minulosti jsme si již ověřili, že pokud skupina nedostane možnost fungovat co nejsvobodněji včetně možnosti dělat chyby a učit se z nich, může to být pro ni velmi demotivující. Pochopitelně, že mentor může skupinu upozornit na to, že se například její kurz odchýlil velmi výrazně od původního projektového záměru nebo že plánované řešení se již v předchozí praxi ukázalo jako slepá ulička, musí ale pozorně sledovat hranici mezi takovouto usměrňující radou a přímým zasahováním do skupinové práce.

7c. Generování témat pro projektové skupiny a vzdělávací semináře

Témata pro projektové skupiny mohou vznikat v zásadě dvěma způsoby. Prvním, který je z hlediska efektivity učení ideální, je situace, kdy projektový záměr vznikne přímo v hlavě některého dobrovolníka či skupiny, a je vcelku ihned jasné, na čem bude projektová skupina pracovat. Dobrovolníci v takovýchto projektových skupinách mají zpravidla vysokou motivaci a identifikují se s tématem projektu mnohem snáze, protože vzešlo z jejich vlastních hlav. V minulosti Dobrovolnického klubu byl vznik takového záměru spíše šťastnou náhodou, které organizace nevycházela nijak vstříc - od roku 2014 se pokoušíme o motivaci dobrovolníků k tomu, aby přicházeli s vlastními nápady, pomocí kampaně pod názvem “Zdokonal se”.

Druhým způsobem je, že nápad vzejde z INEX-SDA a dobrovolníci se k němu připojí. V roce 2013 se jednalo o dominantní taktiku, která nicméně přinesla kladné výsledky pouze zhruba v polovině případů. Výhodou tohoto přístupu je, že dává možnost uplatnit se dobrovolníkům s velkou vůlí a zájmem o práci na projektu, kteří však nemají vlastní konkrétní představy a očekávání. Nevýhodou ovšem je, že pokud jsou nápady vzešlé z organizace představeny příliš brzy, může to otupit vlastní kreativitu dobrovolníků a celkově práce na tématu, které není od počátku duševním vlastnictvím dobrovolníků,

má větší riziko ztráty motivace a smyslu, byť to samozřejmě není nevyhnutelné a při kvalitní mentorské práci k tomu zpravidla nedochází.

Nejlepším způsobem generování témat se tedy zdá být prvotní motivace dobrovolníků k vytváření vlastních projektových návrhů, doplněná ve druhé fázi (zpravidla při prvním sezónním setkání Dobrovolnického klubu) o alternativní návrhy vycházející z INEX-SDA. Celý proces probíhá zpravidla na začátku akademického roku - v září a říjnu, a kryje se časově i místně s aktivitami pro dobrovolníky navrátilivší se z mezinárodních projektů, kteří jsou jednou z hlavních cílových skupin Dobrovolnického klubu.

Učící proces skupiny je rovněž propojen se specializovanými vzdělávacími semináři. Výběr témat k těmto seminářům vychází z vnitřních potřeb skupiny, ovšem je na jejích členech samotných, aby si definovali, která témata jsou pro ně v danou chvíli podstatná. Výběr témat probíhá jednou ročně (zpravidla na začátku kalendářního roku), kdy již i nově zformované projektové skupiny existují dostatečně dlouhou dobu, aby si mohly definovat vlastní oblasti zájmu. Dobrovolníci zpravidla sami zadávají témata, o kterých se následně hlasuje.

Dosavadní témata pokrytá vzdělávacími semináři byla například: projektový management, finanční řízení projektů, strategické plánování, vedení lidí a práce ve skupinách, mentoring a koučink, prezentační dovednosti, zážitková pedagogika, práce s novými médii, marketing a campaigning a mnohá další.

8. Vizualizace ročního cyklu Dobrovolnického klubu

Cyklus Dobrovolnického klubu začíná v **září**, což logicky navazuje na pozvolný konec sezóny mezinárodních dobrovolnických projektů, jejichž účastníci jsou jednou z klíčových cílových skupin jeho aktivit (ačkoli v poslední době se snažíme zapojovat i aktivní lidi bez předcházející mezinárodní dobrovolnické zkušenosti). Září je měsícem motivace dobrovolníků, udržování kontaktu a přípravy sezóny. Nejpodstatnější pro zdárný start činnosti je **říjen**, kdy jsou pořádána úvodní setkání pro zájemce o činnost Dobrovolnického klubu, na nichž se mohou seznámit s dalšími dobrovolníky, získají přehled o příležitostech a pokládají základy k projektovým skupinám. Podzim je zpravidla spíše plánovací periodou, byť některé skupiny (zejména starší a zavedené) fungují poněkud nezávisle na tomto schématu. V **lednu** si projektové skupiny vybírají témata vzdělávacích seminářů a jaro je celkově obdobím realizace projektových záměrů. V **červnu** pak probíhá evaluace činnosti projektových skupin i Dobrovolnického klubu jako takového a na jejich základě se připravuje strategický plán pro nadcházející sezónu.

9. Dobrá praxe z dosavadní činnosti Dobrovolnického klubu

V souladu s obecně přijímanými koučovacími principy platí i v Dobrovolnickém klubu, že nejlepší motivace a výkonu lidí lze dosáhnout přenesením co největší míry kompetencí a zodpovědnosti přímo na jejich bedra. Vědomí soběstačnosti, pokud jde o vlastní projekt (rolí, kterou zde hraje mentor, diskutujeme v sekci 7b.), a možnost ovlivnit rozhodování o směřování celého Dobrovolnického klubu jsou proto důležité pro udržení zájmu a identifikace s projektem. Proto se snažíme v co největším spektru záležitostí Dobrovolnického klubu, nakolik je to z praktického hlediska možné, uplatňovat princip sdíleného vedení a rozhodování. Rozhodování se týká celkového směřování Dobrovolnického klubu, vzdělávacích strategií, výběru témat k seminářům a dalších. Důležitý je i osobní přístup, takže je velmi podstatné, aby dobrovolníci mohli kontaktovat koordinátora projektu a ten jim dokázal rychle odpovědět.

Pokud jde o práci projektových skupin, je velmi podstatné, aby měla skupina vždy realistický záměr, který odpovídá jejímu potenciálu, jasně vymezené a dostatečně konkrétní téma a aby byli všichni ve skupině skutečně zapojeni do projektové aktivity. Proto je dobré uplatňovat adresné delegování každého úkolu a sdílené, případně střídané (každou schůzku skupiny vede jiný dobrovolník) vedení. Dobrovolníci získávají plné duševní vlastnictví akce, což znamená, že nesou zodpovědnost za realizaci aktivity a její obsahovou stránku. Touto zodpovědností pochopitelně není míněna povinnost akci realizovat, ale spíše nesení zodpovědnosti za výstupy, které z jejich aktivit vyplynou. Zcela ideálním stavem věcí je, pokud dobrovolníci pracují na projektu, se kterým sami přišli. V některých případech se ovšem dobrovolníci připojí i k iniciativě organizace samotné, a tehdy je velmi důležité ohlídat, aby se nestali pouhými vykonavateli cizí vůle, ale aby si skupina autonomně vymezila své pole činnosti a mohla se i na základě nápadu, který není její vlastní, kvalitně vzdělávat.

Při propagaci Dobrovolnického klubu se osvědčilo klást důraz nikoli na altruistický rozměr dobrovolnictví (tedy komu iniciativa pomůže a jak bude prospěšná), ale daleko spíše na vzdělávací aspekt (tedy, co se činností v Dobrovolnickém klubu lze naučit a jak se to může hodit v dalším životě). Obecná prospěšnost je ovšem základním předpokladem jakéhokoli projektového záměru, který v rámci Dobrovolnického klubu vznikne.

Dobrovolnický klub ovšem funguje mnohem dynamičtěji než v nepříliš osobní rovině projektových skupin, vzdělávacích seminářů apod. To, co drží celou strukturu skutečně pohromadě, je její lidský potenciál. Právě díky tomu, že členy Dobrovolnického klubu jsou aktivní, činorodí a vzájemně se inspirující lidé, dochází ke vzniku nových myšlenek a nápadů i zcela mimo nastavený rámec činnosti. Právě nápady, které se objevují zcela mimo strukturu, patří často k tomu nejcennějšímu, co v Dobrovolnickém klubu vůbec vzniká. S vědomím této skutečnosti je pak třeba pečovat nikoli pouze o strukturu klubu, ale právě i o jeho lidský rozměr (to je důležité na všech rovinách od setkávání projektové skupiny až k celému klubu). Společenská setkání Dobrovolnického klubu tak mají kromě oficiálních cílů vždy za úkol i poskytovat prostor pro vzájemné poznávání dobrovolníků a “obyčejné” lidské popovídání. Pravidelné akce na začátku, na konci i v průběhu sezóny, které jsme popsali výše v sekci 4., tedy jsou nesmírně žádoucí i proto, aby se udržovala lidská dynamika klubu. Celkově je nesmírně žádoucí zahrnovat do harmonogramu sezóny i setkání, která přímo nesouvisí s pracovním aspektem Dobrovolnického klubu a představují jednoduše možnost se vzájemně setkat (proto také každoročně pořádáme závěrečné setkání, kde už se projektová témata nediskutují a cílem je pouze strávit společně

čas). Čilý sociální život souvisí i s pořádáním pravidelných tematických setkávání jako jsou výše zmíněná Kukátka do škol, INEXpuby a další.

10. Pohledem dobrovolníků

Až do této chvíle jsme hovořili o Dobrovolnickém klubu z pozice jeho řízení. Jelikož ovšem dobrovolníci sami jsou těmi, kdo v důsledku rozhodují o tom, zda se celý sebelépe vymyšlený program skutečně daří či nikoli, rádi bychom se podělili o jejich názory, které jsme nasbírali z evaluací po dobu trvání projektu. Jelikož evaluace byly velmi často anonymní, neuvádíme u jednotlivých výroků v naprosté většině jména:

“Dozvěděla jsem se, co všechno je potřeba k tomu vytvořit fungující projekt (grant, kampaň atd.), jak je to složité, ale i zábavné. Naučila jsem se využívat různé online komunikační nástroje (Google docs, Trello apod.ú, zlepšila si komunikační schopnosti, díky semináři jsem se dozvěděla něco o marketingu...” (interní evaluace DoKu, léto 2014)

“Zjistila jsem, co všechno vlastně práce na projektu přináší. Od organizování schůzek po organizaci samotného dobrovolnického dne.” (interní evaluace DoKu, léto 2014)

“Díky práci v projektové skupince se mi povedlo více proniknout do zážitkové pedagogiky.” (interní evaluace DoKu, léto 2014)

“Bylo cenné, že jsem mohla hodně používat angličtinu i při komunikaci s lidmi, které neznám. Poznala jsem pocit, jaké to je dotáhnout něco do konce.” (interní evaluace DoKu, léto 2014)

“Naučil jsem se plánovat a formulovat cíle pomocí metody SMART.” (interní evaluace DoKu, léto 2014)

“Naučila jsem se hodně na poli vedení skupiny, facilitace pracovních schůzek, efektivní komunikace ve skupině, prezentace projektu, dělání a zacílení kampaní, komunikace s médii atd.” (interní evaluace DoKu, léto 2014)

“Bylo pro mě nové vymyslet náplň práce pro jednodenní dobrovolnický projekt. Jako vedoucí jsem vždy práci a náplň dne měla vymyšlenou - při našem projektu jsme vše museli vymyslet a odsouhlasit s neziskovkou sami.” (interní evaluace DoKu, léto 2014)

“Získal jsem větší přehled o neziskovkách v Praze.” (interní evaluace DoKu, léto 2014)

„Kurz rozšířil mé obzory, nabil mě energií a jsem z něho nadšen. Děkuji!“ (Jonáš, seminář mentoringu a koučinku)

„Dok je možnost, jak využít svůj volný čas aktivně a smysluplně. Dá ti možnost vyzkoušet si nové věci a skrze to všechno poznat nejen další bezva lidi, ale hlavně i sebe sama.“ (anonymní interní evaluace DoKu, léto 2013)

„Se všemi jsem si stihla popovídat, byli jste otevření. Supr bylo, že jste se nesnažili stavět do role „my lektori“. Ráda jsem vás poznala a bude fajn se zase někdy potkat.“ (Katka, hodnocení ponávratového setkání dobrovolníků, podzim 2013)

“Tvorba kampaně Na Den je pro mě dobrá příležitost jak potkat spoustu otevřených a inspirativních lidí. Je to moje první zkušenost s dobrovolnickými projekty, ale určitě ne poslední!” – David

„Na dobrovolnictví v INEX-SDA se mi líbí to, že stále poznávám zajímavé lidi, učím se novým věcem a mohu rozvíjet své dovednosti, přináší spoustu příležitostí sejít se s kamarády při práci na našich projektech v Dobrovolnickém klubu.“ – Jonáš

11. Udržitelnost konceptu a kudy by se měl Dobrovolnický klub ubírat dál?

Za dobu své existence se Dobrovolnický klub vyvinul v relativně širokou platformu a jeho přístup ke vzdělávání se gradualisticky vyvíjel ve stále jasněji definovanou agendu, jejímž vrcholem je v tuto chvíli právě předložený manuál jeho pracovních metod. Přestože až doposud byl Dobrovolnický klub financován z dotačních titulů Evropské komise a lze předpokládat, že grantová podpora bude do značné míry potřebná i nadále, lze se rovněž domnívat, že díky rostoucí samostatnosti některých projektových skupin, růstu kompetencí současných dobrovolníků a tomu, že řada dobrých věcí v Dobrovolnickém klubu už nyní vzniká mimo oficiální projektový záměr, si Dobrovolnický klub může udržet svou existenci v následujících letech i vcelku nezávisle na zdrojích financování (i proto, že už v současnosti jsou projektové skupiny schopny své projekty z vlastní iniciativy kofinancovat). Rovněž některé iniciativy, které v Dobrovolnickém klubu vznikly (např. projekt Na Den, 2014), mají velmi dobré šance pokračovat v existenci i v případě vyschnutí finančních prostředků pro Dobrovolnický klub.

Dalším důvodem k optimismu, že fungování Dobrovolnického klubu může být zachováno i nezávisle na zdrojích financování, je skutečnost, že učení se od vrstevníků a učení se zážitkem jsou již z definice poměrně nezávislými cestami získávání nových zkušeností. Formální semináře, dosud zajišťované placenými experty mimo Dobrovolnický klub, by mohly v budoucnosti být převzaty dobrovolníky samotnými, neboť řada z nich má ve svých studijních či pracovních oborech odbornost, kterou by bylo možné využít. Jednalo by se o jakousi “dobrovolnickou akademii” založenou na principu vzájemné výměny know-how mezi dobrovolníky, která by si mohla uchovat existenci i bez vnějšího financování.

Kudy by se měl Dobrovolnický klub ubírat dál? Byť stále poměrně krátká, dosavadní historie Dobrovolnického klubu nás již poučila o tom, že příliš smělé odhady ohledně toho, kam bude celá koncepce projektu směřovat, se často ukázaly jako liché. Můžeme tedy pouze představit naši vizi vývoje

Dobrovolnického klubu v dalších letech, která v tuto chvíli nebere ohled na to, jak vysoké budou finanční prostředky dostupné k realizaci plánovaných aktivit.

Dobrovolnický klub by měl i nadále nabízet zájemcům především vzdělávací a seberozvojové aktivity a rozvíjet aktivní občanství mladých lidí (zejména kompetence, které s ním souvisejí). Metody práce by se neměly podstatně měnit, pouze pokud jde o rostoucí participaci dobrovolníků samotných (především v pořádání vzdělávacích seminářů, viz výše). Důležité ovšem je, aby Dobrovolnický klub neposkytoval svým členům pouze příležitost k osobnímu a kompetenčnímu rozvoji, ale také nástroje k zaznamenávání a reflexi tohoto rozvoje, kterými zatím nedisponujeme. Celkově doufáme v další kvantitativní i kvalitativní nárůst podílu na rozhodování a řízení platformy ze strany dobrovolníků.

Protože současný měnící se svět potřebuje nejen mladé lidi vyzbrojené kompetencemi, ale i zajímající se o svět okolo sebe, kromě práce s dovednostmi bychom v budoucnosti rádi přispívali i ke zvýšení povědomí dobrovolníků o světě okolo sebe. Klíčovými tématy v tomto ohledu jsou pro nás společenská a osobní zodpovědnost, demokracie, udržitelný rozvoj, migrace, podnikatelské myšlení či sociální inovace.

Rádi bychom rovněž rozšířili cílovou skupinu, se kterou v Dobrovolnickém klubu pracujeme, a to jak co do populačního složení, tak regionálně. Dlouhodobým tématem, které se nám doposud nepodařilo úspěšně uchopit, je přenesení aktivit Dobrovolnického klubu i mimo Prahu, ve které naprostá většina jeho působení probíhá. Pokud jde o charakteristiku cílové skupiny, rádi bychom oslovili nejen současnou dominantní skupinu dobrovolníků navracejících se z letních mezinárodních projektů, ale cílili i na studenty vysokých škol bez předcházejících dobrovolnických zkušeností či na “drop-outs” z vysokoškolského studia nebo čerstvé absolventy mající problém najít práci. Domníváme se, že kompetenční růst zajištěný prací v Dobrovolnickém klubu by mohl v budoucnosti pomáhat účinně i se získáváním kompetencí uplatnitelných na pracovním trhu.

Autor: Ondřej Bradáč

Redakce: Michaela Čermáková, Irena Pajerová